

1 *gyalog hadosztály egészségügyi intézet* (Infanterie - Divisionssanitätsanstalt) hegyi felszereléssel;

1 *hegyi élelmező oszlop* (Gebirgsverpflegskolonne);

3—4 *hegyi vonatszázad* (Gebirgstraineskadron) és

1 *hegyi vonattelep* (Gebirgstrainpark).

II. FEJEZET.

Kivonat a m. kir. honvédség szolgálati szabályzatának I-ső részéből.

Küldöncz-szolgalat.

A küldöncz-szolgalat (Ordonanzdienst) lényegében meghagyások és jelentések átadásában áll, mely a cél és szükség szerint tisztek, egyéb tisztesek vagy katonák által végeztetik.

A küldönczök vezénylése a magasabb parancsnokságokhoz ez utóbbiak által történik.

A küldöncz-szolgalat rendszerint mindennapi felváltás mellett végeztetik és az őrségek elosztása alkalmával veszi kezdetét.

Az irodákban több mint 24 óráig vezényelt küldöncz katonák kivételével, valamennyi a küldöncz-szolgalatban álló az oldalfegyverrel és szolgálati jelvényel, a körülményekhez képest — főleg az ellenség előtt — teljesen felszerelve, a tisztek jegyzőkönyvvel, az altisztek az előirt börtárczával ellátva kell lenniök.

A küldöncz-szolgalatot végzők, szolgálatuk megkezdését és bevégzését azoknál jelentik, kik-

hez utalva vannak és azt ugyanazoknak rendelkezései szerint teljesítik. A hol vezérkari vagy segédtiszti szolgálattal megbizott tiszt van, a legénységi állományu küldönczök a jelentéseket annál teszik és a parancsokat attól veszik.

A vett szóbeli parancsok jól emlékezetben tartandók, a körülményekhez képest a börtárcazába (a jegyzőkönyvben) előjegyzendők és minden módosítás vagy halogatás nélkül teljesítendők.

A felváltás, a küldöncz-szolgálat végzésére kiadott általános és részletes utasításoknak szabályszerű átadása és átvétele mellett történik.

Ha egy küldöncz altiszt — őrzető — vagy katona az előljárót vagy fölebbvalót kíséri, ezt 6 lépés távolságnyra kell követnie.

Oly küldönczöket, kik előljáróikat lóháton kísérik, kitartó lovakkal kell ellátni.

Elfogatások.

Minden előljárónak, valamint minden a katonai állományhoz (csendőrség) tartozó feljebbvalónak, a törvényeknek s a katonai fegyelemnek megóvása céljából joga van alárendelteknek, illetve alantosoknak elfogatását saját felelősségre elrendelni vagy azt önmaguknak fogantatítani.

Ezen jog kötelességgé válik, ha egy alárendelt (alantos) büntett vagy súlyos vétség elkövetésén tetten éretik, vagy ezek egyikével nyoma-

tékosan gyanusítottatik, valamint ha a magaviselete által a jelenlevő katonáknak rossz példát mutat vagy nyilvános megbotránkozásra alkalmat szolgáltat.

Jogtalan elfogatások, valamint a fenforgó körülmények által nem indokolt kiméletlen eljárás az elfogásnál, mint a szolgálati hatalommal való visszaélés büntetés alá esik.

Egyének szakaszvezetőtől lefelé rendszerint előljáróik, feljebbvalóik vagy a legénységi állomány egyenrangú személyei által helyezendők őrizet alá.

Elfogatások ügyeleti tisztetek, járőrök, őrségek és örök által.

A többi egyének (hadapródok bezárásával) parancsot kapnak, hogy a reájuk kiszabott fogságba menjenek; ahol ez azonban szükségesnek mutatkozik, a rendfokozatuk szerint egyenrangúak, tisztetek azonban csak tiszt kíséretében, minden feltűnés elkerülésével, fogságba helyezhetők.

Ügyeleti tisztetek és ügyeleti altisztetek, valamint járőrök, őrségek és örök következő esetekben kötelezve vannak egyéneket hadapród-tiszthelyettől lefelé elfogni:

- a) ha ezen egyéneket büntetteken vagy súlyos vétségeken érik;
- b) ha ily cselekményben őket súlyos gyanu terheli;
- c) ha garázda magaviselet által nyilvános botrányt idéznek elő;
- d) ha az ügyeleti tiszteteknek, járőröknek, őrségek és öröknek, ezek hatáskörébe eső uta-

sításaikban nem engedelmeskednek, valamint ha ezen közegeket szidalmazzák vagy tettelegesen megtámadják;

e) ha az elfogásra nézve különös parancs lett kiadva;

f) ha a fegyveres hatalomhoz és a csendőrséghez tartozó ellenszegülő és garázdálkodó egyének elfogására hozzájuk a körülmények által igazolt felszólítás intéztetik.

Tiszteket, lelkészeket és tisztviselőket, a XI. rangosztálytól felfelé föltétlenül csak az a), d) és e) alatt megjelölt esetekben szabad elfogni; a többi esetekben az elfogás csak tisztek által vezényelt járőrök vagy őrségek közbelépése, vagy ha valamely a garázdálkodónál följobbvaló követeli az elfogást, ez utóbbinak közbenjárása mellett foganatosítható.

Az a) és d) esetekben ügyeleti tisztetek, őrségek és örök polgári egyének letartóztatására is kötelezve vannak.

Azon felszólításoknak, melyeket az állam és a városok közbiztonsági közegei saját szolgálati hatáskörükben katonai egyénekhez intéznek, ez utóbbiak engedelmeskedni tartoznak. Katonai kincstári vagy a katonaság által megszállott épületekben azonban az említett biztonsági közegek hivatalos ügyködést csak az épület parancsnokának előzetes értesítése után, és csak ez utóbbinak vagy egy tisztnek közbenjárása mellett végezhetnek.

Valamely erre feljogosított egyén, őrség vagy járőr által foganatosítandó elfogásnak ellenszegülni senkinek sem szabad. Eljárás ellenszegülés esetében.

Ha ily eset mégis előfordulna, akkor az elfogás végrehajtása céljából valamely őrségnek, készületségnek vagy egyéb rendelkezésre álló (had-tengerész, honvéd) legénységnek, ha ilyen nem áll rendelkezésre, a csendőrségnek vagy a közbiztonság más közegeinek támogatását kell igénybe venni és a legvégső esetben erőszakot kell alkalmazni.

Tisztektől és tisztviselőktől a XI. rangosztálytól felfelé, az elfogás alkalmával a fegyverek csak akkor, ha ez okvetlenül szükséges, a többi egyénektől azonban minden esetben elvétnek. A fegyverek elvétele

Elfogott hadapród-tiszt helyettesek és ennél alattosabb egyének saját csapattestük fogdájába, vagy a legközelebbi őrségre hozatnak; elfogott tiszteket (lelkészeket, tisztviselőket a XI. rangosztálytól felfelé) azonban a legközelebbi tiszti őrségnek, a hol ilyen nincs, valamely lak-tanya ügyeleti tisztnek, vagy az állomás-(tér-)parancsnokságnak kell átadni. Ez eljárás elmarad akkor, ha az elfogott az 5. bekezdés szerint csak parancsot kap arra, hogy a rászabott fogságba menjen. Az elfogottak átadása.

Elfogott polgári egyének, kik a katonai igazságszolgáltatásnak nincsenek alávetve, biztos kíséret mellett, mihelyt csak lehet, az illetékes

polgári közbiztonsági hatóságnak vagy bíróságnak átadandók.

Jelentések a végrehajtott elfogadásokról.

Ha az, a ki valamely egyén elfogását elrendelte vagy foganatosította, e fölött fenytő hatalommal nem bír, akkor az elfogás okát és egyéb körülményeit a fenytő hatalommal felruházott parancsnoknak és ha az elfogott valamely őrségnek, laktanya ügyeleti tisztnek vagy az állomás-(tér-)parancsnokságnak lett átadva, ennek is be kell jelenteni, illetőleg tudomására hozni.

Ha a fenytő hatalommal felruházott parancsnok más állomás helyen van, vagy ha az elfogás valamely helyőrségi szolgálatban álló egyén által eszközöltetett, akkor az előbb említett jelentést az állomásparancsnokságnál is meg kell tenni; mely eljárás akkor is követendő, ha az eset a megnevezett parancsnokság hatáskörét érinti vagy egyáltalában fontos jelentőségű.

Az állomásparancsnokságnak szóló jelentések ott, hol térparancsnok van, ennek útján küldendők be.

Valamely polgári egyénnek elfogásánál, ennek okát és egyéb körülményeit ép úgy azon polgári közbiztonsági hatóságnak vagy bíróságnak, melynek a fogoly átadatott, valamint az állomásparancsnoksággal is haladéktalanul közölni, illetőleg jelenteni kell.

Foglyok és hadifoglyok kísérése.

Foglyörkiséretre lehetőleg csak teljesen megbízható emberek alkalmazandók. A foglyok kíséréte, összeállítása és magatartása.

Az elindulás előtt a parancsnok a foglyoktól mindazt elvéteti, a mi azoknak fegyverül vagy a szökést elősegítő eszközül szolgálhatna, figyelmezteti őket, hogy ellenszegülés esetében megkötözés vagy erőszak fogna alkalmaztatni, szökéskíséret esetében pedig rájuk löni fognak; egyszersmind a legénységét különös kötelességeire oktatnia kell.

Az örkiséretek, a hol lehet, a szuronyt felüzve, lóháton a kardot kihuzva hordják.

A löfegyvereket csak hadifoglyok vagy veszélyes egyének kísérésekor — és pedig ezek jelenlétében — kell megtölteni.

Az erre vonatkozó parancs az örkiséret parancsnokának, a foglyok átadásakor szóval — és ha írásbeli parancsot vagy menetlevelet kapott, ebben írásban is — kiadandó.

Vasuton vagy gőzhajón való szállításnál azonban a fegyverek megtöltése csak akkor engedhető meg, ha a vasuti vonatok vagy a hajók kizárólag katonai célokra használtatnak.

Menetközben az örkiséret a foglyok körül megfelelően elosztandó; a parancsnok a kísérendők mögött marad.

Oly örkiséret, mely csak egy vagy két emberből áll, a foglyok mögött megy.

Ha a foglyok kocsin szállíttatnak, akkor a körülményekhez képest, különösen ha az őrizet céljából szükséges, az őrkiséret vagy ennek egy része — legalább egy ember — az őrizendőkkel egy kocsin üljön.

A foglyoknak az őrkiséret embereivel vagy más egyénekkel semmiféle oly közlekedést nem szabad megengedni, mely a szökési kísérletet bármikép is elősegíthetné; különösen kiváló figyelemmel kell a fölött őrködni, hogy a foglyokhoz se írományok, se pénz, se fegyverek ne juttassanak.

Födött vidéken, helységek közelében, élénk utcákban — melyek egyébiránt lehetőleg kerülendők — és egyáltalában mindenütt, hol a viszonyok a szökési kísérletnek kedveznek, fokozott elővigyázat alkalmazandó.

Vasutakon vagy hajókon a foglyokat lehetőleg elkülönítve kell elhelyezni; az őrkiséret a kijáratok és ablakok mellett foglal helyet.

Rakoncátlanok vagy olyanok, kik szökési kísérlettel gyanúsíthatók, kézi bilincscsel, és ezek hiányában kötelekkel vagy szijakkal megkötözhetők.

Ha egy fogoly, ki az őrkiséretnek mint veszélyes egyén lett megjelölve, megszökik, a fenyegető rákiáltás daczára sem állana meg, és előreláthatólag már utól sem érhető, akkor — a hol mások veszélyeztetésétől tartani nem kell — rá kell löni.

Hadifoglyok kísérésénél az előbbi rendelkezések szintén szem előtt tartandók.

Máskülönben a hadifoglyokkal minden megengedhető kimélettel és különösen tisztekekkel a rangjuknak megfelelő tekintettel kell bánni és az utóbbiakat a fogoly legénységtől lehetőleg el kell különíteni.

Fogoly- és hadifogoly-örkiséretek semmiféle tiszteletadást nem teljesítenek.

Különítmények és szállítmányok.

Különítmények (mozgó különítmények) oly csapatrészek, melyek — csapattestüktől ideiglenesen elkülönítve (kikülönítve) — különös szolgálati rendeltetéssel bírnak.

Fogalom.

Személyek, állatok vagy javak, kik vagy melyek tisztán helyváltoztatás céljából, a szerves köteléken (élelmezési vagy táborozási helyen) kívül ideiglenesen egyesítettnek, kíséretükkel együtt szállítmányt képeznek.

Az elindulás előtt a különítmény vagy a szállítmány a ruházatra, felszerelésre, és egészségi állapotára (javak külső minőségükre és málházásukra) nézve megvizsgálandó, és ha átadásról van szó, ezt szabályszerűen kell eszközölni.

Eligazítás.

A parancsnok menetlevéllel, szükség esetén létszám-kimutatással és (termény- és anyagjárdósági) felvételi naplóval ellátandó.

A kiadások fedezésére, a szükséghez képest elszámolás kötelezettsége mellett, megfelelő pénzelőleget kap.

Egyéb kötelességei, az élelmezés és elszámolás módjára, valamint a netán beküldendő jelentésekre nézve, a parancsnok a szükséges utasításokat attól kapja, a ki ez ügyben az eligazításra hivatva van. A parancsnok szükség esetén a rendeltetésére vonatkozó szabályzatokkal és írásbeli utasításokkal is ellátandó.

Minden mozgó különítménynek vagy valamely szállitmánynak parancsnoka elvül szem előtt tartsa, hogy minden szükségleteit az állomás- (tér-, hadtáp- és pályaudvar-) parancsnokság útján — ott, hol hadtengerész vagy honvéd állomásparancsnokság van, ez utóbbiak útján, — minden más esetben pedig közvetlenül a községi előljáróság útján kell kérnie, illetőleg beszereznie. Ez az elv érvényes hasonló módon a következő pontokban említett ügyekben is, melyekre nézve a szállitmányparancsnok az állomásparancsnoksághoz, illetőleg a községi előljárósághoz van utalva.

A szolgálat a parancsnokságok és szállitmányoknál beálló különös viszonyokra való tekintettel, az általában érvényes szabályzatok értelmében kezelendő.

Fontos esetekről azonnal az állomás- és azon hadtest (katonai) (honvéd-kerületi) parancsnokságnál, melynek területén az eset előfordult — a körül-

ményekhez képest azonfelül az előljáró csapatparancsnokságnál is — jelentést kell tenni.

Az altiszt mint szállitmányparancsnok az alája rendelt legénységet egész két napig terjedő laktanya-, szállás- vagy tábor-, valamint szigorított fogsággal fenyitheti; ezt azonban esetről-esetre az előljáró parancsnokságnak jelenteni tartozik.

Ha ez elégtelennek bizonyul, akkor a fenyítendőt a nagyobb fenyítő hatalommal felruházott legközelebbi állomásparancsnokságnál kell följelenteni, szükség esetén pedig oda foglyul átadni.

A parancsnok mindarról, a mit a különítmény vagy szállitmány számára fölvelt, nyugtát állít ki, másrésről beszerzi az elszámoláshoz szükséges okmányokat, és közigazgatási tekintetben általában a szállitmány parancsnokok számára kiadott utasítás és a neki leadott különleges meghagyás szerint viseli magát.

Valamely menetállomásra való érkezéskor mindig előbb a gyülekező (riadóhely) helyül kiszemelt téren kell felvonulni és az elszállásolás csak innen fogatosítandó.

Ha valamely menetállomáson tüzvész vagy lázadás támad, a különítmény vagy szállitmány azonnal a riadótéren gyülekezik.

Ha egy ember megbetegedése esetén katona (hadtengerészeti, honvéd) orvos nem állna rendelkezésre és polgári orvos, valamint gyógyszerek beszerzése volna szükséges, akkor az ily szolgál-

Eljárás a megbetegedés és halál esetében.

mányok kirendeléséért a községi hatósághoz kell fordulni és azokról igazolványt (vagy nyugtát) kiállítani.

Betegek vagy gyengélkedők tovaszállítására orvosi bizonyítvány alapján előfogatot lehet használni.

Szükség esetén a betegeket áttekintési és ellenáttekintési lajstrommal (illetőleg átvételi elismervénynyel) a legközelebbi katonai (hadtengerész, honvéd esetleg polgári) egészségügyi intézetnek, és ilyenek hiányában a legközelebbi állomásparancsnokságnak (a községi előljáróságnak) kell átadnia. Az áttekintési lajstromban megjegyzendő, hogy az embernek felgyógyulása után hová kell bevonulnia.

Ha egy ember meghal, e felől az erre hivatott lelkésztől halotti bizonyítványt kell kérni és ha a halál hirtelen állt be, erről a legközelebbi állomásparancsnokságnál (községi előljáróságnál) a tényálladék fölvétele és a törvényszéki bonczolás foganatossága végett jelentést kell tenni. Ha azonban a haláleset lakott községektől nagyobb távolságra történt, akkor erről a parancsnok több tanu jelenlétében jegyzőkönyvet vesz föl és a holttestet a legközelebbi törvényszéki hatósághoz szállíttatja.

A temetésről a legközelebbi állomásparancsnokság (községi hatóság) tartozik gondoskodni.

Az elhaltnak ruházatát és szerelvényét, valamint tulajdon vagyonát a különítmény vagy

szállítmány az illetékes csapattesthez való juttatás végett, ha csak lehet, magával vigye; ha pedig ez nem lehet, a legközelebbi állomásparancsnokságnak adja át.

Ha a halál ragályos betegség folytán következett be, akkor az orvos véleménye és az általa kiállítandó bizonyítvány alapján mindazt, a mi a ragályos anyagot tovább terjeszthetné, fertőtlenítés vagy megsemmisítés végett elismervény mellett, a helyszínén levő katonai (hadtengerész, honvéd esetleg polgári) egészségügyi intézetnek vagy az állomásparancsnokságnak (a községi előljáróságnak) kell átadni.

Megbetegedett, de még menetképes lovak kézen vezetendők.

Ha a betegség ragályosnak mutatkozik, ily lovak azonnal elkülönítendők és épügy mint súlyosan beteg lovak, a legközelebbi állomásparancsnokságnak vagy a legközelebbi helységben, a hol állatorvos vagy gyógykovács van, a községi hatóságnak átadandók. Békében szükség esetére az ápolásra megkivántató emberek is visszahagyhatók, kik aztán a lovakkal együtt az állomásparancsnokságnak áttekintési és ellenáttekintési lajstrommal, illetőleg a községi hatóságnak átvételi elismervénynyel élelmezésbe átadandók.

Ha valamely lónál takony, bőrféreg vagy düh mutatkozik, vagy ha a lovat bebizonyíthatólag dühös állat marta meg, akkor e betegségnek két szakértő — köztük ha lehet egy katonai állat-

orvos vagy gyógykovács — közbenjárása mellett történt megállapítása után, az a parancsnok jelenlétében kiirtandó és erről jegyzőkönyv felveendő.

Azon lovak, melyek a ragályos betegekkel érintkeztek, mindennap megvizsgálandók, a többiek mögött vezetendők és ezektől elkülönítve elszállásolandók. Azonkívül az illető lóápolók elkülönítése és egyéb szükséges óvó rendszabályok alkalmazása által, melyeket a «Lóügyi szabályok a m. kir. honvédség számára» tartalmazzak, a ragály tovább terjedése megakadályozandó.

Elhullott lovakat, a hol lehet, katonai állatorvosok vagy gyógykovácsok által két tanu jelenlétében bonczoltatni kell és a bonczolás eredményéről az előirt jegyzőkönyv felveendő.

A lóápolók szerelvényét, ruházatát, tisztító eszközeit és egyéb holmiját illetőleg a «Lóügyi szabályok a m. kir. honvédség számára» szerint kell eljárni.

Eljárás szökés
esetében.

Ha egy ember megszökik, akkor a szökési beadvány a megszököttnek csapatához (intézetekhez) két példányban és a tényvázlat haladéktalanul beküldendő. Egyidejűleg az esetről a legközelebbi állomásparancsnokságok, községi hatóságok és közbiztonsági közegek a fogoly szökési napló egy példányának megküldése mellett értesítendő.

Ugyanazon hatóságokat és közegeket kell egy lónak elfutamodásáról is, a leírás csatolása mellett, értesíteni.

A visszamaradt ruházat, fegyverzet vagy szerelvény az illetékes csapattesthez juttatandó.

Valamely szállitmánynak vagy ideiglenes különítménynek parancsnoka bevonulása után két nap alatt számadást tenni és a netán fenmaradt pénzösszeget beszolgáltatni tartozik.

Fogoly- vagy hadifogoly-szállitmányoknál az előző fejezetben foglalt határozványok mellett még a következők lépnek érvénybe:

Számadás.

Különös határozványok fogoly- vagy hadifogoly-szállitmányokra vonatkozólag.

A parancsnok megkapja a foglyok személyleírását és a szükséges egyéb adatokat.

Ha menet közben az örkiséret megerősítése válnék szükségessé, e végett a legközelebbi állomásparancsnoksághoz kell fordulni.

Valamely éjjeli állomásra való érkezéskor, erről az állomásparancsnokság (a községi előjáróság) azonnal értesítendő és a foglyok biztos őrizete céljából elzárható helyiség kérendő; az örkiséret számára ekkor a fogolyörségek és fogolyörök részére előirt magatartás egész terjedelmében érvénybe lép.

Ha egy fogoly annyira megbetegszik, hogy tovább nem szállitható, akkor az a reá vonatkozó okmányokkal együtt a legközelebbi katonai, politikai hatóságnak vagy bíróságnak elismervény mellett átadandó.

Ha egy katona fogoly megszökik, róla azonnal a fogoly szökevény beadványok és jelentések beküldendő.

Valamely polgári fogolynak elszökését hasonlóképen a legközelebbi állomásparancsnokságnál, községi előljáróságoknál és közbiztonsági közegeknél, továbbá azon hatóságoknál és hivataloknál is be kell jelenteni, a melyekhez a szállítmányparancsnok, vett utasításai szerint ily esetre utalva van.

Hadifoglyok szállítására nézve általában a fogolyszállítmányra vonatkozólag az imént előirt határozványok is mérvadók.

Hadifoglyoknak az átvételénél a magatartásukra vonatkozó szabályokat, és ezek be nem tartása esetére rájuk váró büntetéseket tudomásukra kell adni. A hadifoglyok bűnügyekben a katonai bíróságoknak és a fegyelmi szabályoknak épugy alá vannak vetve, mint a fegyveres hatalom egyénei.

A hadifoglyok érintkezése fölött örködni kell és levelezésük gondos ellenőrzésnek vetendő alá, hogy az azokban foglalt netán az ellenségről szóló hírek azonnal jelenthetők és összeesküvések idejekorán fölfedezhetők legyenek.

Málhaszállítványoknál, a parancsnok a szállítandó javak biztosításáért és megtartásáért felelős; ennél fogva menetközben ép ugy mint a pihenő (éjjeli) állomásokon, azoknak megfelelő elhelyezéséről, őrizetéről, valamint tűzvész elleni megóvásáról gondoskodni tartozik.

Egyébiránt ily szállítványok vezetésénél, különösen olyanoknál, melyek pénzt (értéktár-

Különös határozványok málhaszállítványok számára.

gyakat), lőszert, lőport, vagy robbanó anyagot tartalmaznak, az erre vonatkozó részletes utasítások szerint kell eljárni, melynek ügyében a parancsnok mindannyiszor ahhoz forduljon, a ki őt eligazítja.

Az őrszolgálat.

Általános határozványok.

Az őrségek lehetnek: disz őrségek vagy biztonsági őrségek; az örök: diszörök és biztonsági örök.

Beosztás.

Biztonsági őrségek és örök az állomások ol- talmára, katonailag fontos pontok biztosítására, foglyok őrzésére és más hasonló célokra rendeltetnek ki.

Biztonsági őrségek és örök.

A biztonsági őrségekhez sorolnak az állomás őrségek is, a melyek különösen a katonai rendőri szolgálat kezelésére vannak hivatva; ilyenek mindazon katonai állomásokon állittatnak fel, a melyek legalább egy század- (lovas- század, üteg)-nyi helyőrséggel bírnak és ott, a hol ez célirányosnak mutatkozik, a laktanyákban helyezhetők el.

Állomás őrségek.

Az állomás őrség főőrségnek neveztetik, hozzá még más helyőrségi őrségek vannak utalva.

Fő őrség.

Az őrségek fölváltása rendszerint naponként történik.

Fölváltás.

Az őrségek fölvonulása teljes felszereléssel, éles lőszerrel ellátva, közönséges viszonyok kö-

Az őrségek fölszerelése.

zött azonban tábori szerelék és kenyér tarisznya nélkül történik; a gyalog kivonuló lovasság csak a fegyvereket és a löszert viszi magával.

A lőfegyverek töltése.

Háboruban és zavaros viszonyok között minden őrség és őr, békében, ha másképp nem lett elrendelve, csak a foghelyiségek belsejében felállítottak lőfegyvere töltve, valamennyi őrnek pedig a tölténytáskája (forgópisztoly táskája) mindig nyitva legyen.

Az őrségek jogainak és kötelességeinek kiterjesztése más közegekre.

Mindennemü őrségeken és örökön kívül a körjáratok, járőrök, továbbá a foglyok vagy államjavak őrkezelésére alkalmazott katonai állományu egyének, nemkülönben a szolgálatot tevő csendőrök is őrszolgálatban állóknak tekintendők és ennél fogva általában az őrségekkel egyenlő jogokkal és kötelességekkel bírnak.

Eligazítás.

Általában.

Az eligazításnak az a célja, hogy mindazon esetekben, mint: éjjel, ködös időben, vagy veszélyes viszonyok között nappal is, midőn a puszta látás nem elégséges, magunkat biztossítsuk.

Háborus vagy rendkívüli viszonyok között az eligazításnál a legnagyobb elővigyázattal kell eljárni és különösen az eligazítandónak személyére, ruhájára, kiejtésére beható figyelem fordítandó. Ha az eligazítás ismertető jelek által történik, ezeket mindig halkan kell kiejteni.

A katonai állomásparancsnokok, ott a honvéd csapatok is figyelembe jönnek, az állomásparancsnokok az időközi viszonyoknak megfelelőleg elrendelni tartoznak, mikor és ki által eszközlendő az eligazítás és mely esetekben történjék ez ismertető jelekkel.

Rendes viszonyok között az örök által takaródon túl: ha a járőrök a körjáratok és a vizsgáló tisztek azon örök által, kik puskapor, robbanószerkezetek vagy lőszerraktáraknál vannak felállítva, éjjel minden hozzájuk közeledő eligazítandó.

A) Az örök és őrségek magatartása.

Az őr az eligazítandót megfelelő távolságtól ^{Eligazítás egyes öröknél a jelhang megadása nélkül.} «Állj! Ki vagy» szóval megszólítja (megállítja), miközben egyidejűleg fegyverét lökés helyzetbe hozza (fölfelé emelt csőtorkolattal «kész» helyzetbe, a nélkül azonban, hogy a zárócsapó kinyitattatnék).

Ha erre minden gyanút kizáró felelet adatik, az őr azt kiáltja: «Mehet!» és a megszólítottat utját folytatni engedi, de azért azt még tovább szemmel kíséri.

Ha a megszólításra ki nem elégitő vagy semmiféle válasz nem adatik, de különben gyanút keltő körülmények fön nem forognak, akkor a megállítottat azon fenyegetéssel, hogy ellene a fegyver fog használtatni, visszafordulásra utasítja; ha azonban a viszonyok veszedelmesek és

gyanus körülmények merülnek fel, akkor a megállítottat el kell fogni és egy járőr vagy a felváltás megérkezéséig őrizet alatt fog tartatni.

Ha ily megállított vagy elfogott egyén az őrrrel szemben tettelegességre vetemednék, akkor ellene a fegyver használandó.

A megszólított járőrök, körjáratok vagy vizsgáló előljáróknak e minőségükben meg kell magukat ismertetni, mire az őr azt kiáltja: «Mehet!»

Ha ellenséges veszély idejében vagy különös esetekben a járőrök, körjáratok vagy vizsgáló előljáróknak eligazítása a jelhang útján lett elrendelve, akkor az őrparancsnokot ezen szóval: «Parancsnok előre!» vagy vizsgáló előljárókat csak ezen szóval: «Előre» — a közeledésre felszólítja és tőlük a jelhangot követeli.

Ha ez helyesen adatott, akkor az őr azt kiáltja: «Mehet». Ha azonban a jelhang helytelenül vagy épen nem adatik, akkor az őrnek kötelessége az őrséget felriasztani, esetleg azonnal fegyvert használni, ha ellenséges viszonyok között a megszólított kielégítő válasz nélkül elmenekül.

Ha a sorompőr egy járőrt állít meg, akkor tisztí őrségen azt kiáltja: «Altiszt kifelé», más őrségen pedig: «Fölvezető kifelé», mire a már előre kijelölt altiszt (fölvezető) egy emberrel az eligazításhoz előlép.

Az utóbbi a sorompőr mellett állva marad és ezzel együtt a fegyvert lövésre készen veszi.

b) a jelhang megadása nélkül.

Eligazítás az őrségnél.
a) járőrök eligazítása.

Az altiszt (fölvezető) fegyverét az előbb leirt módon tartva (a kardot kihuzva) 6 lépésnyire az őrtől előre és oldalvást áll fel és a járőrparancsnokot ezen szóval: «Parancsnok előre» a közeledésre felhivja. Mihelyt az előlépett, az eligazító a jelszót kéri, és ha ez helyesen adatott, azt a jelhanggal viszonozza. Ha semmi gyanus nem mutatkozik, akkor az eligazító azt kiáltja: «Mehet» — mire a járőr utját folytatja. Ha ez a sorompőrtől 30 lépésre távozott, a fegyver vállra vétetik. Az altiszt (fölvezető) erre az eligazításhoz előlépett emberrel az őrséghez visszatér és az őrparancsnoknak jelentést tesz.

Lóháton az eligazítás kivont karddal történik.

Ha az ismertető jel helytelenül vagy épen nem adatik, vagy más körülmények gyanut keltenek, akkor az eligazító az őrséget fegyverbe szólítja.

Az őrparancsnok az őrségnél a fegyvereket «kész» helyzetbe véteti (kardot rántat) és ha az ismertető jel másodszeri felhívásra újra helytelenül vagy épen meg nem adatik, a járőrt elfogja.

Ha ez ellenséges magatartást tanusítana, vagy ha ellenállást akarna kifejteni, akkor az őrség fegyverét használja.

B) A járőrök magatartása.

Ha a járőrt vagy körjáratot valamely őr (sorompőr) megszólítja, akkor a parancsnok osztágot megállítja, a fegyvereket lövésre készen véteti

A járőrök és körjáratok eligazítása egyes őrségnél és őrségeknél. Eligazítás, ha járőrök vagy körjáratok találkoznak.

és «Járőr» minőségben jelentkezik; a további eligazítás ugy történik, mint az A) alatt mondatott.

Ha járőrök találkoznak, akkor ellenséges viszonyok között, vagy ha az eligazítás külön el lett rendelve, azon ember, ki a járőrt először észreveszi, azt «Állj ki vagy» kiáltással megállítja, mire mindkét járőr megáll és a lőfegyvereket lövésre készen veszi. A megszólított járőr parancsnoka «Járőr» minőségben jelentkezik.

A másik parancsnok erre 15 lépésnyire saját járőre elé lép és a megszólított járőr parancsnokát ezen szóval «Parancsnok előre» felszólítja, hogy feléje közeledjék. Ha ez megtörtént, a megállított parancsnoktól a jelszót kérdi és ha ez helyesen megadatott, viszonzásul a jelhanggal felel.

Erre, ha kölcsönösen semmiféle fennakadás nem mutatkozik, a parancsnokok netán tett észleleteiket egymással közlik, vagy pedig az alattosabb parancsnok a följobbvalónak jelentést tesz. Az eligazító erre azt kiáltja: «Meget» — mire mindkét járőr utját folytatja.

Ha az ismertetőjel helytelenül vagy épen nem adatik, vagy pedig a körülmények más-különben gyanut ébresztenek, akkor a járőr, melyet e körülmény miatt hibáztatni kell, elfogandó és ha ellenállást akarna kifejteni, erőszak alkalmazandó.

Egyes egyének a járőröktől, ha az különösen el van rendelve, szintén megszólíttatnak és a parancsnok által eligazíttatnak.

Egyes egyének eligazítása.

Oltalmi őrségek a háboruban.

Betegeknek, sebesülteknek és közvagyonnak oltalmára háboruban oltalmi őrségeket lehet felállítani.

Ily őrségeknek magatartása különös utasítások által szabályoztatik. Igazolásuk végett oltalmi levelet kapnak.

Magatartás általában.

Ha az oltalmi őrség azon meghagyást vette, hogy az ellenség megérkezését bevárja, ennek ellenében minden ellenséges magatartástól tartózkodjék. Az oltalmi őrség parancsnoka, a hadikövetek számára előirt óvatossági rendszabályok betartása mellett, a közeledő ellenfél elővédjének elébe megy, a parancsnoknak tudtára adja az oltalmi őrség felállításának célját, átadja az oltalmi levelet, szabad utat kér a bevonuláshoz és minél előbb csapatjához jutni igyekeznek.

Magatartás az ellenség megérkezésekor.

Az ellenfélnek oltalmi őrségeivel, ha magukat kellőleg igazolják, sohasem szabad ellenséges módon bánni, hanem miután megbizásukat teljesítették, nekik födezetet vagy kísérő levelet kell adni és azok egy pontosan meghatározott utvonalon csapatjukhoz visszaküldendők.

Magatartás az ellenfél oltalmi őrségei iránt.

Hadi cikkek.

A hadi cikkek általános ismerete feltételzetik.

Azoknak időközi ismétlése magyarázat tárgyát képezi.

A megkötözés és guzsbakötésre vonatkozó határozványok.

A megkötözés mint rendi fenyítés és mint büntetés szigorítás csakis háboruban, a guzsbakötés mint büntetés szigorítás csakis a 690. pontban*) meghatározott viszonyok között alkalmazható.

*) Ezen pont következőkép hangzik:

Ha különös viszonyok miatt, nevezetesen menetek alatt és hadrareltseregénél a szakaszvezetőre és ennél alattosabb legénységre kiszabott fogság sem a községi foghelyben, sem más arra alkalmas helyiségben végre nem hajtható, akkor, a mennyiben a büntetésnek végrehajtása szolgálati okokból el nem halasztható, a büntetendő személy a fogság büntetés tartamára a szolgálat tovább folytatása mellett, a kiszabott fogságfenyítés tartamára szolgálatmentes idejében valamely őrségen fogva tartandó.

Ezzel kapcsolatban áll:

- a) ha a fogság fenyítés szigorított fogság: a fogoly illetékre való szorítás és soron kívüli alkalmazás fárasztó vagy alacsonyabb szolgálati munkára;
- b) ha a kiszabott fogság fenyítés magánfogság: a fogoly illetékre való szorítás, hetenkint megszakított napokon kétszeri böjt, kenyér és víz mellett, továbbá a guzsbakötés naponkint, megszakítás nélkül 6 órára;
- c) ha a kiszabott fogság fenyítés szigorú fogság: a fogoly illetékre való szorítás, hetenkint, a megszakított napokon, kétszeri böjt kenyér és víz mellett, naponkint 3 órai megkötözés, az első másfél óra után 1 órai félbeszakítással. A fenyítést katonai felügyelet alatt, a közönség szeméitől félreeső helyen kell végre hajtani.

A megkötözés az egészségre nem hátrányos módon akként történik, hogy mindkét alkar — a büntetendőnek hátán akként keresztbe téve, hogy a tenyerek hátrafelé nézzenek — a kézcsuklón felül, továbbá mindkét alsó lábszár a bokán felül egy-egy pár kéz- és lábguzsba tétetik.

Erre az ember álló helyzetben háttal valamely fal (oszlop, fa stb.) felé fordulva, összetett kezeivel ahhoz köttetik, hogy a büntetést elszenvedő rendesen állhasson, azonban sem le ne ülhesen, sem le ne fekhessen.

Guzsok hiányában szijakat vagy hevedereket is lehet használni; csakhogy ezeket nem szabad oly erősen meghuzni, hogy a vérkeringés korlátoztassék és amellet még arra is tekintettel kell lenni, hogy a két belső boka között némi szabad tér maradjon.

A guzsbakötés akként történik, hogy a jobb alkar a kézcsuklón felül és a bal alsó lábszár a bokán felül egy-egy vasguzsba tétetik. Erre mind a kettő a guzskarikákkal lezáratik és a két guzs a guzskengyelek lyukaiba akasztott lakattal egymással összekapcsolatik.

Kézguzsok átmérője 6 cm. 4 mm. — 6 cm. 8 mm-ig, vastagsága 2—3 mm-nyi legyen.

Lábguzsok átmérője 8 cm. 5 mm. — 10 cm-ig és vastagsága 4 mm-nyi legyen.

A megkötözéssel és guzsbakötéssel a dohányzás tilalma, valamint az oldalfegyvernek és a kitüntetéseknek letétele is egybe van kötve.

Ha beáll annak szüksége, hogy rakoncátlanokat vagy ellenszegülőket meg kell bilincselni, akkor ez kézguzsokkal (szíjakkal, kötelekkel) ép oly módon történik, mint a megkötözés büntetésénél a karokra nézve előíratott.

A katonai egyének végrendelezéseinek biztosított kedvezményekre vonatkozó határozványok.

A) A Magyarországon érvényben álló jog szerint.

1. Háboruban, vagy azon időponttól kezdve, midőn a csapatok hadilábra állíttatnak, a fegyveres hatalom ily csapataihoz tartozó tagjainak jogukban áll, hogy kiváltságos végrendeletet tehessenek.

Kiváltságos végrendeletet tehetnek még azok is, kik hadi állapot nélkül a nyílt tengeren hajón tartózkodnak.

2. A kiváltságos végrendeletnek, a külső kellékeire vonatkozó határozványok fentartása mellett, kedvezményei szerint magyar jog szerint abban állanak, hogy:

- a) oly írásbeli végrendelethez, melyet az örökhagyó egész terjedelmében maga ír és aláír, tanuk nem szükségesek;
- b) oly végrendelet, melyet az örökhagyó egész terjedelmében maga írt és aláírt, valamint

c) szóbeli rendelkezés, két tanu jelenlétében tehető.

A b) alatt említett esetben elégséges, ha a tanuk csak egyike tud írni és olvasni.

A b) és c) alatt említett esetekben, érvényes tanuk oly egyének is, kik 14 éves korukat túlhaladták, ha nem vakok, siketek vagy némák, avagy eszük használatától megfosztva nincsenek, sem hamis eskü vagy nyereségvágyból elkövetett bűntény miatt jogerejüleg elítélve nem voltak.

A tanuknak a végrendelezésnél együtt jelen és képesítve kell lenniök annak bizonyítására, hogy az örökhagyó személyében sem csalás, sem tévedés fönn nem forog.

Csak ragályos betegség esetében nem kívánatik mindkét tanunak egyidejű jelenléte.

3. A kiváltságos végrendelet csak azon esetben bír föltétlen érvénynyel, ha a végrendelező azon kivételes viszony megszűntétől számítva, mely a kiváltságos végrendelezés alapjául szolgált, három hónapon belül meghal.

A következő esetekben azonban a kiváltságos végrendelet ezen idő letelte után is érvénynyel bír:

- a) ha az, ki a végrendelet alapján jogokat akar érvényesíteni, bebizonyítja, hogy az örökhagyó, a 3 havi határidőtől kezdve halálának bekövetkezéséig oly állapotban volt, hogy új végrendeletet nem tehetett;

b) ha a végrendelkező az által, hogy a háboruban súlyosan megsebesült, vagy az által, hogy hajótörés alkalmával a hajón volt, vagy másféle módon is halálveszélyben forgott és mindezen esetek óta immár 3 év elteltén, a végrendelkező holtta nyilvánítottatik.

B) Azon jog szerint, a mely a birodalmi tanácsban képviselt királyságokban és országokban, továbbá Horvát- és Szlavonországokban, beelértve a horvát és szlapon határvidéket, érvényben állanak.

Minden tetteges vagy valamely rokkantház ellátásában álló katonai állományu egyénnek jogában áll, vagyonára vonatkozó rendelkezéseit kevesebb formasággal megtenni, mint ezt a polgári törvények előírják.

Oly írásbeli végrendelet érvényességéhez, melyet valamely katona személy nem maga irt és irt alá, két tanunak aláírása elégséges, kiknek azonban együttesen jelen kell lenniök s kiknek egyike a végakarát írója lehet.

Szóbeli végrendeletnél két tanunak, kik az örökhagyót személyesen ismerték, együttes jelenléte elégséges.

Csak valamely hadjárat ideje alatt, vagy akár béke, akár háboru idején szolgálatba állított hajókon, sem az írásbeli, sem a szóbeli vég-

rendeletnek érvényességéhez a tanuk egyidejű jelenléte nem szükséges, hacsak egyébként a végakarátban a jogszerű bizonyosság nem hiányzik.

A katonai egyének végrendeletkezésénél, valamint a papi rendnek tagjai, nőszemélyek és ifjak is, kik a 14 ik életévöket túlhaladták, jogérvényes tanuk.

Mindezen végrendeleti kedvezmények egyéb-iránt azon katonai egyéneket is megilletik, kik nem tartoznak a katona-állományhoz, ha valamely hadjárat alatt a működő hadseregnél, vagy akár békében, akár háboruban a tengeren valamely hadihajón szolgálati alkalmazásban állanak.

Ily kedvezményes végrendeletnek érvényessége azonban megszűnik:

- a) valamennyi előbb említett egyéneknél hat hónappal a béke kihirdetése, vagy a hajóról történt kiszállásuk után és hasonlóképen hat hónap után, ha a háboru alatt személyükre nézve békeviszonyba léptek ;
- b) valamennyi katona egyéneknél kivétel nélkül, hat hónappal a tetteges szolgálatból történt kilépésük után ; végül
- c) hasonlóan személykülönbség nélkül, ha valaki büntetesképen elbocsáttatik és pedig közvetlenül ennek kihirdetése után.